

การประเมินผลโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชรัช พรอำนวยการ, ส.บ.*
กิตติศักดิ์ หลวงพันทา, ส.บ.*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ปีงบประมาณ 2546 โดยประเมินปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงาน และผลสำเร็จของโครงการ ประชากรในการวิจัยคือ ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำนวน 798 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ แบบติดตามผลหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และแบบบันทึกผลการปฏิบัติงานของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอร่องทอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นพบว่า อำเภอร่องทองเปิดศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 11 แห่ง ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวม 798 คน ร้อยละ 94.4 เสพยาบ้า วิทยาการผู้ให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 27 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 399 คน การดำเนินงานมีค่าใช้จ่ายรวม 461,972 บาท เฉลี่ย 579 บาทต่อคน ใช้หลักสูตรบำบัดในชุมชนของสถาบันธัญญารักษ์ แบบไปเช้า-เย็นกลับไปพักบ้านตนเองรวม 9 ครั้งเป็นเวลา 1 เดือน ผลสำเร็จของโครงการคือ ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทุกคนจบหลักสูตรการบำบัดในชุมชน มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดในทางที่ดีขึ้น ติดตามผลหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลา 1 ปี รวม 7 ครั้ง พบว่า ผลการตรวจปัสสาวะ 4 ครั้งสุดท้ายมีผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เลิกยาเสพติดได้ 772 คน (ร้อยละ 96.7) หากผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 1 คนเสพยาบ้าวันละ 1 เม็ดต้องเสียเงิน 100 บาท ผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการจะคุ้มค่าการลงทุนได้ภายใน 6 วัน และค่าใช้จ่าย-ประสิทธิผลเท่ากับ 599 บาทต่อคน

คำสำคัญ : การประเมินผลโครงการ การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สุพรรณบุรี

*สำนักงานสาธารณสุขอำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

Evaluation of drug addicts' remedy and health restoration project U-Thong district, Suphanburi province.

*Charach Pornamnuaylap, B.P.H.**

*Kittisak Loungphantaw, B.P.H.**

Abstract

This research is intended to evaluate the drug addicts' remedy and health restoration project U-Thong district, Suphanburi province by concentrating on appraising fundamental factors, process and achievement of the project. The participants in this research are 798 patients. The information is collected by interview. Follow-up record data of U-Thong office of Public Health are analyzed by using percentage, mean, and standard deviation. The result based on 11 remedy centers found that most of the patients (94.4%) took amphetamine. Total officers for the remedy program are 27 officers of public health and 399 of public health volunteers. The total cost of the program is 461,972 Baht, average cost 579 Baht per patient. The remedy's process community uses program of Thanyaluk Institute which is twice a week- day program, total 9 days within one month to complete the program, patients completing the patients program are expected to have better knowledge and attitude towards addicts. Follow-up results 7 times are done after one year. Regarding to the last four consecutive urinalysis found that 772 patients (96.7%) urine are negative. The average cost of taking amphetamine is 100 Baht daily, the effective cost of this project equals 599 Baht per person. Then, individual remedy cost is equal six - days - taking amphetamine. The result would be worthwhile.

Key words : Project evaluation, drug addicts' remedy, health restoration, Suphanburi

**District Public Health Center, U-Thong Suphanburi province*

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญทำลายเศรษฐกิจและสังคมของชาติอย่างมาก แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามป้องกันและแก้ไขปัญหามาโดยตลอด แต่การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ขยายตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะยากระตุ้นประสาทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมหาศาล รวมทั้งต้องเสียงบประมาณในการรณรงค์และการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้ 4 มาตรการหลัก คือ การปราบปราม การป้องกัน การบำบัดรักษา และการควบคุมพืชเสพติด การดำเนินงานมุ่งสร้างความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยการผนึกสรรพกำลังของภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่ ในการควบคุมการขยายตัวของปัญหาและลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว จังหวัดสุพรรณบุรีดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยแบ่งงานเป็นฝ่ายป้องกัน ฝ่ายปราบปราม และฝ่ายบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ต่อมาพบว่า การดำเนินงานไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย จึงมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ฝ่ายบำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย ดำเนินการเชิงรุกโดยเปิดการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้นในชุมชน จัดรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบค่ายบำบัด เป็นเวลา 12 วัน เพื่อให้ครอบคลุมผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ ตามหลักการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คือ ช่วยให้เขาช่วยตนเอง ได้กลับสู่สังคมเดิมอย่างผู้มีประโยชน์ไม่พึ่งยาเสพติด และรักษาทั้งครอบครัว^{1,2}

อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดำเนินโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้น ในปีงบประมาณ 2546 เปิดการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในชุมชนโดยใช้หลักสูตรบำบัดในชุมชน ซึ่งเป็นหลักสูตรแบบไปเช้า-เย็นกลับไปพักที่บ้านตนเอง จำนวน 9 ครั้ง โดยจัดหลักสูตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน ซึ่งกำหนดตามความต้องการและความเหมาะสมของผู้เข้ารับการบำบัดภายใต้ความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ให้การบำบัด และมีการติดตามผลหลังการบำบัดเป็นเวลา 1 ปี จากการทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นุสรณ์ คุนชนะวนิชพงษ์³ ได้ประเมินผลหลักสูตรค่ายบำบัด 12 วัน และติดตามผลเป็นเวลา 3 เดือน พบว่า มีผู้เลิกยาบ้าเพียงร้อยละ 22.6 มีค่าใช้จ่ายเท่ากับค่าเสพยาแอมเฟตามีนหรือจุกคุ่มทุนได้ภายใน 6 เดือน จุดอ่อนของโครงการคือ การติดตามตรวจปัสสาวะผู้ผ่านการบำบัดได้น้อยมาก ดังนั้น เพื่อแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับดำเนินงานโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2546 ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการประเมินแบบ system analysis โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นได้แก่งบประมาณ และผู้ให้การบำบัด ประเมินผลกระทบการดำเนินงาน ได้แก่ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการติดตามผลหลังการบำบัด ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน ได้แก่ จำนวนผู้จบหลักสูตร ผลการติดตามหลังการบำบัด จำนวนผู้เลิกยาเสพติด จุดคุ้มทุน และค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพของโครงการ และเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้เข้ารับการบำบัดก่อนและหลัง

วัสดุและวิธีการ

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ผู้เข้ารับการบำบัด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปและประวัติเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด ส่วนที่ 2 เป็นคำถามความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนที่ 3 เป็นคำถามทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดแบบบันทึก การติดตามผลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด (แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการติดตามผลเป็นของสถาบันธัญญารักษ์) และบันทึกผลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทอง ประชากรที่ศึกษาได้แก่ ผู้เข้ารับการบำบัดตามโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2546 จำนวน 798 คน ซึ่งได้จากศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในชุมชน รวม 11 แห่ง ใช้หลักสูตรบำบัดในชุมชน ของสถาบันธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข เนื้อหาประกอบด้วย 1) กลุ่มกิจกรรมก่อนและหลังการบำบัด 2) กลุ่มวิชาการประเมินสุขภาพตนเองของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา 3) การบำบัดรักษาและการดูแลตนเอง 4) การแก้ไขตนเอง และ 5) การปรับตัวและการสร้างความภูมิใจในตนเอง ประเมินผลก่อนและหลังการบำบัด ด้วยการทดสอบความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด และการจบหลักสูตรของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยประเมินผลทันทีหลังจากเสร็จสิ้นการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในครั้งที่ 9 นอกจากนี้ ยังมีการติดตามผลหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชน ซึ่งมีการติดตามรวม 7 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี (หลังการบำบัดรักษา 2, 4 สัปดาห์ 2, 3, 6, 9 และ 12 เดือน

ตามลำดับ) ด้วยวิธีสังเกตพฤติกรรม และติดตามตรวจปัสสาวะหาสารแอมเฟตามีน โดยใช้ชุดทดสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยชี้แจงการสัมภาษณ์ การบันทึกผลแก่ผู้บำบัดและผู้ติดตามผลหลังการบำบัด บันทึกข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้ารับบำบัด กระบวนการและผลสำเร็จของการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ และแสดงด้วยคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ก่อนและหลังการบำบัดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ ตุลาคม 2545 ถึงกรกฎาคม 2547

ผล

ปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในโครงการได้แก่ ผู้เข้ารับการบำบัด จำนวน 798 คนเป็นชายทุกคนอายุเฉลี่ย 26 ปี ร้อยละ 76.4 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 57.8 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 94.4 เสพยาบ้า สาเหตุที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ร้อยละ 82.7 อยากเลิกเพื่ออนาคตที่ดีขึ้น ผู้ให้การบำบัดประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทอง 27 คนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 399 คนงบประมาณในการดำเนินงานประกอบด้วยค่าวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เงินเดือนของผู้บำบัดเฉพาะระยะเวลาที่ดำเนินงานบำบัด และค่าตอบแทน อสมรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 461,972 บาท เฉลี่ย 579 บาทต่อผู้เข้ารับการบำบัด 1 คน

กระบวนการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ 2546 อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เปิดศูนย์บำบัด

รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในชุมชนรวม 11 แห่งเป็นไปตามแผนงานที่อำเภออุทงคกำหนดไว้ กระบวนการดำเนินงานมีจุดเด่นคือ การจัดรูปแบบการบำบัดแบบไปเช้า-เย็นกลับ และการกำหนดวันเวลาในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามความเหมาะสมของผู้เข้ารับการบำบัดและความพร้อมของผู้บำบัด ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดสามารถปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับการเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพได้มากขึ้น สามารถแบ่งเวลาไปทำงานช่วยเหลือภารกิจของครอบครัวได้ ส่วนผู้บำบัดก็สามารถปรับการทำงานปกติได้มากขึ้น

จุดด้อยคือรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว ทำให้ขาดความต่อเนื่อง จึงต้องมีการเชื่อมโยงและทบทวนเนื้อหาแต่ละครั้งที่ผ่านมา ทำให้เป็นภาระและเสียเวลาในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพอสมควร

ผลสำเร็จของโครงการ ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้ง 798 คน จบหลักสูตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการบำบัดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ผ่านการบำบัดรักษา จำแนกตามความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนและหลังเข้ารับการบำบัดรักษาฯ (n = 798)

ตัวแปร	ก่อนบำบัดรักษาฯ		หลังบำบัดรักษาฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด				
0 - 1 คะแนน	116	14.5	19	2.4
2 - 3 คะแนน	215	27.0	171	21.4
4 - 5 คะแนน	467	58.5	608	76.2
		ค่าเฉลี่ย = 3.4		ค่าเฉลี่ย = 4.1
	ค่าต่ำสุด=0	ค่าสูงสุด = 5	ค่าต่ำสุด=0	ค่าสูงสุด = 5
		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.6		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.0
ทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด				
ถูกต้อง	0	0	48	6.0
ปานกลาง	727	91.1	689	86.3
ไม่ถูกต้อง	71	8.9	61	7.6
		ค่าเฉลี่ย = 21.2		ค่าเฉลี่ย = 21.6
	ค่าต่ำสุด=10	ค่าสูงสุด = 24	ค่าต่ำสุด=10	ค่าสูงสุด = 26
		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.8		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.6

ผลการติดตามพฤติกรรมและตรวจปัสสาวะ หลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ⁴ ครั้งสุดท้าย ในระยะเวลา 1 ปี ไม่พบสารแอมเฟตามีนทุกครั้ง จำนวน 772 คน (ร้อยละ 96.7) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ ในระยะแรกของการค้นหาผู้เสพยาเสพติด ประมาณร้อยละ 25 ของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนไม่เข้าใจกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในชุมชน สภาวะทางเศรษฐกิจทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจำนวน 26 คน (ร้อยละ 3.3) ต้องไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด จึงได้รับการติดตามตรวจปัสสาวะไม่สม่ำเสมอ ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอายุแตกต่างกันมาก ทำให้ต้องปรับกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้บำบัดฝ่ายบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบางคน ขาดความชำนาญในกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รูปแบบการบำบัดในชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและการดูแลผู้บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น งบประมาณในการบำบัดรักษาน้อยไปโดยเฉพาะค่าอาหารและอาหารว่าง

วิจารณ์

ลักษณะประชากรของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2546 จำนวน 798 คน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนุสรณ์ คุนระวนิชพงษ์และคณะ³ ซึ่งได้ประเมินประสิทธิผลโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาบ้า จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2542 สำหรับงบประมาณที่ใช้ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เฉลี่ย 579 บาทต่อคน หรือ 65 บาท/คน/วัน ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของนุสรณ์ คุนระวนิชพงษ์³ ที่มีค่าใช้จ่ายรวมในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบค่ายบำบัด 12 วัน เป็นเงิน 5,877 บาท/คน หรือ 490 บาท/คน/วัน แสดงให้เห็นว่า การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไปเข้า-เย็นกลับ มีค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพน้อยกว่ามาก น่าจะใช้บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์น้อยกว่าการจัดค่ายบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำหรับกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สอดคล้องผลการวิจัยของนุสรณ์ คุนระวนิชพงษ์³ ในด้านหลักสูตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งประยุกต์จากหลักสูตรชุมชนบำบัดของสถาบันธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข แต่แตกต่างกันในด้านรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ระยะเวลา และการติดตามผลหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่ใช้ระยะเวลาที่มากกว่าคือ 1 ปี

ผลสำเร็จของโครงการ การติดตามพฤติกรรมและตรวจปัสสาวะหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ 4 ครั้งสุดท้ายในระยะเวลา 1 ปี ไม่พบสารแอมเฟตามีนทุกครั้ง จำนวน 772 คน (ร้อยละ 96.7) ซึ่งหากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เสพยาบ้าวันละ 1 เม็ด เป็นเงิน 100 บาท จำนวนผู้ติดยาเสพติดดังกล่าว สามารถลดการสูญเสียจากการนำเงินไปเสพยาเสพติดได้ถึงปีละประมาณ 28,178,000 บาท (772 คน x 365 วัน x 100 บาท) นอกจากนี้ จากข้อมูลลักษณะทางประชากรของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งหมด มีอายุเฉลี่ย 26 ปี โดยผู้ชายไทยมีอายุเฉลี่ย 68 ปี⁴ ดังนั้น หากคิดจากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาฯ จะสิ้นอายุขัยเมื่ออายุ 68 ปี (เหลือระยะเวลา 42 ปี) และผู้บำบัดรักษาฯ 1 คน ใช้เงินในการ

เสพยาบ้า วันละ 100 บาท ในระยะเวลา 42 ปีหากไม่
เลิกเสพยาบ้าจะต้องใช้เงินทั้งสิ้น 1,533,000 บาท (1
คน x 365 วัน x 42 ปี x 100 บาท) ดังนั้น หากผู้เลิก
ยาเสพติดทั้ง 772 คน มีอายุขัยถึง 68 ปี โดย
ไม่กลับไปเสพยาบ้าอีก จะสามารถประหยัดเงินได้ถึง
1,183,476,000 บาท (772 คน x 365 วัน x 42 ปี x 100
บาท) หากนำค่าใช้จ่ายของการบำบัดรักษาและฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการติดตามหลังการ
บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาคิด
ค่าใช้จ่ายพบว่า มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ 579 บาท และ
ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อคิดมูลค่าที่ไม่ต้องสูญเสียไป
ในการซื้อยาบ้า หรือประหยัดเงินคนละ 100 บาท
การดำเนินงานตามโครงการสามารถถึงจุดคุ้มทุน
(Return of investment) ได้ใน 6 วัน ดังนั้น เมื่อเข้ารับ
การบำบัดรักษาฯ เป็นวันที่ 6 ก็จะคุ้มทุนค่าใช้จ่ายใน
การดำเนินงาน สำหรับค่าใช้จ่ายประสิทธิผลของ
โครงการนี้ (โดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไปใน
โครงการ÷จำนวนผู้จบหลักสูตรที่ไม่พบสารแอมเฟ
ตามีนในปัสสาวะ 4 ครั้งสุดท้าย) เท่ากับ 599 บาทต่อคน
(461,9720 บาท ÷ 772 คน) ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัย
ของนุสรณ์ คุณนะวนิชพงษ์¹ ที่ได้ประเมินประสิทธิผล
โครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาบ้า
จังหวัดสุพรรณบุรีปีงบประมาณ 2542 ซึ่งพบว่าสามารถ
ถึงจุดคุ้มทุน (Return of investment) ได้ภายใน 6 เดือน
และมีค่าใช้จ่ายประสิทธิผล เท่ากับ 26,000 บาทต่อคน
ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากรูปแบบการบำบัดรักษาแบบไปเช้า-เย็น
กลับสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า ทั้งค่าใช้จ่าย
ด้านอาหาร ค่าวัสดุ อุปกรณ์ และค่าวิทยากร สำหรับ
ผลการศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น
สอดคล้องกับผลการวิจัยของนุสรณ์ คุณนะวนิชพงษ์¹
บุญเรียบ วัฒนธำรงค์ ปรานี ภาณุมาศ และจรงค์
อินทร์เสวก² กล่าวคือ ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีการปรับเปลี่ยนความรู้

และทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดในทางที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น
แต่แตกต่างกัน ในด้านจำนวนผู้ผ่านการบำบัดรักษา
และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และผู้เลิกยาเสพติด
ที่มีผู้เลิกยาเสพติดมากถึงร้อยละ 97.6 ซึ่งน่าจะเกิดจาก
การจัดหลักสูตรบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติดแบบไปเช้า-เย็นกลับ และมีระยะห่าง
ของการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
ในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด มีเวลาในการทำงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่
เป็นการช่วยเหลือครอบครัวหรือการประกอบอาชีพ
สามารถจัดเวลาเข้ามาเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้จนครบตามหลักสูตร
บำบัดรักษาในชุมชนทุกคน นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ
2546 ผู้นำชุมชนตระหนักและตื่นตัวต่อปัญหา
ยาเสพติด สภาพแวดล้อมในชุมชนไม่มีการซื้อ/ขาย
ยาเสพติด อันเป็นผลจากการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อ
เอาชนะยาเสพติดของนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม มี
ผู้ผ่านการบำบัดรักษาฯ บางส่วนต้องไปประกอบอาชีพ
ในต่างจังหวัด และไม่ทราบที่อยู่ที่แน่นอน ทำให้
กระบวนการติดตามไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วน
ดังนั้น ฝ่ายปกครองควรดำเนินการอย่างจริงจังกับการ
ย้ายที่อยู่เพื่อให้ทราบถึงที่อยู่แน่นอนกระบวนการ
ติดตามจะได้สามารถส่งต่อการติดตามให้หน่วยงานอื่น
ได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ควรเสริมสร้างทักษะ และประสบการณ์ใน
การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
แก่วิทยากร เพื่อให้มีทักษะ และนำประสบการณ์มาใช้
ในการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม ควรส่งเสริมให้
ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการ
บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงาน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายแพทย์สุรินทร์ ประสิทธิ์หิรัญ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี นายแพทย์ สาโรจน์ มะรุมติ นายแพทย์ 9 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้าน เวชกรรมป้องกัน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สุพรรณบุรี นายวันชัย โอสุคนธ์ทิพย์ นายอำเภอ อุทอง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ

เอกสารอ้างอิง

1. จังหวัดสุพรรณบุรี. แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด จังหวัดสุพรรณบุรี. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สุพรรณบุรี.

2. จังหวัดสุพรรณบุรี. สรุปผลการดำเนินงานแผนปฏิบัติการเพื่อ เอาชนะยาเสพติด ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ปีงบประมาณ 2545. เอกสารอัดสำเนา. สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี.
3. นุสรณ์ อุทนะวนิชพงษ์ รายงานการวิจัยเรื่องการประเมิน ประสิทธิภาพโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2542. สุพรรณบุรี: 2542.
4. สมาคมนานมัยแห่งประเทศไทย. ปฏิทินสาธารณสุข พ.ศ.2546. นนทบุรี: สหประชาพานิชย์; 2546.
5. บุญเรียบ วัฒนธำรง ปราณี ภาณุมาศ และจรงค์ อินทร์สวาท. รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการส่งเสริมการดูแลตนเองแบบบูรณาการแก่ผู้ป่วยเสพติดวัยรุ่น. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2541.